

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

31e JAARGANG

WOENSDAG 25 SEPTEMBER 1946

No. 1533

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Abonnementsprijs van het blad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p.p. in Nederland f26* per jaar. Overzeesche gebiedsdeelen en buitenland f28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar. Losse nummers 75 cent.

Administratie: Pieter de Hoogstraat 5, Rotterdam (W.)
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Tel. 69300, toestel 6).

INHOUD: Blz.

Annexatie door Prof. Dr. H. N. ter Veen	611
Rente en aflossing Nationale Schuld tegenover de overige staatsuitgaven door Prof. Mr. C. W. de Vries	613
Voorbereidende maatregelen voor de rehabilitatie der Nederlandsch-Indische textielindustrie door Dr. W. T. Kroese	614
Aanteekening:	
Het Nationaal Budget 1947	617
Ingezonden stuk:	
Vooruitzichten der Nederlandsche kunstzijde-industrie, ingezonden door het Internationaal Kunstzijde Verkoopkantoor, met naschrift van Dr. J. Rubinfeld, ...	619
Geld- en kapitaalmarkt	620
Statistieken:	
Verkeer en vervoer in Nederland	621
Bankstaten	622

DEZER DAGEN.

heerscht een Babylonische spraakverwarring. Slechts Wallace besliste, dat spreken zilver, zwijgen goud is, maar zijn aftreden bleek onvermijdelijk. Anderen verhieven hun stem, niet meer in staat de daad bij het woord te voegen. Churchill, realist bij uitstek, bepleitte te Zürich de vorming van de Vereenigde Staten van Europa en werd voor utopist uitgemaakt. Hoe Bidault te noemen, die de staking der stemmen (21 tegen 21), waarmede de Grondwetscommissie van de Fransche

Constituante den door de Regeering voorgestelden tekst van de grondwet goedkeurde, als een motie van vertrouwen opvatte? Wellicht wordt hij te zeer geboeid door het unieke feit, dat de ambtenaren van het Departement van Financiën belastingen weigeren te innen, omdat ze meer salaris willen, en dat hun voorbeeld werd gevolgd door de douaniers, die daarmede aan de grens het „laissez faire, laissez passer” in eere herstelden. Afgezien van deze staking, die oversloeg op andere categorieën, tobt Bidault over de Gaulle, wiens propaganda voor een krachtig uitvoerend bewind bijval vindt in de „Union Gaulliste”, waarmede de Generaal tot nu toe echter formeel niets te maken heeft.

Ook op de Parijsche conferentie doet spreken nog steeds een agio boven zwijgen. Bevin keerde er terug, zocht onmiddellijk contact met Byrnes en, zoo zeide de B.B.C., „there was, of course, plenty to talk about”. De besprekingen over de aan Roemenië op te leggen schadevergoedingen namen in de desbetreffende commissie zelfs den Zondag in beslag; zij vonden geen rustpunt.

Beter klinkt de slagzin van de Engelsche exporttentoonstelling te Londen: „Britain can make it”. Engeland slaat spijkers met koppen: een monetaire overeenkomst met Frankrijk, handelsovereenkomsten met Argentinië en Brazilië. Succes boeken ook de „squatters”. Weliswaar moesten zij den aftocht blazen, maar de Engelsche Regeering kondigde energieke maatregelen aan tegen het huizentekort, w.o. een campagne tegen de „building black market”.

Naast dit blijkt van goed begrip, nieuwe contrasten. Niet zoo zeer in den slag tegen den Amsterdamschen zwarten handel, waarbij eindelijk wordt opgetreden tegen lieden, die zich aan het productieproces onttrekken, terwijl Nederland om arbeid roept. Wel met betrekking tot Indië: de commissie Koets bracht werkelijk een bezoek aan Soekarno, een beleefdheidsbezoek, met de hoed in de hand. . . . Eén aspect van het probleem Indië herinnert aan Vondel's uitspraak „'t Is wijsheid op zijn tijd te spreken, of — te duiken”, hoewel in gewijzigden zin: de legerleiding spreekt, omdat dienstplichtigen duiken. Denemarken kan van onze ervaringen profiteren: de bewoners van de Faröer hebben, tegen den zin van de Denen, hun onafhankelijkheid geproclameerd.

In het rijk van het geschreven woord komt orde. Het wetsontwerp op de nieuwe spelling, een oud zeer, kwam in de Tweede Kamer. En de komende verhooging van de vastrechtstarieven van de telefoon kan de bestaande disproportionaliteit tusschen spreken en zwijgen verkleinen. Eén woord zij echter nog gezegd: in scherp contrast met den hongervinter zullen ditmaal licht en warmte door de ferme stijging der gas- en electriciteitsrantsoenen ons deel zijn. Via de mijnen zorgen de politieke delinquenten toch voor een lichtpunt.

Beschikbare Krachten

Organisator

Academicus, 34 jaar, met 10 jaar sociaal- en financieel-economische practijk in buitenland en Indië, zoekt verandering van positie in Nederland of niet-tropisch buitenland. Psychotechnisch rapport beschikbaar, prima referenties. Genegen tot proefstijf. Minimum aanvangssalaris f 6000.—. Brieven onder no. 673 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Economisch Doctorandus

28 jaar, representatief, uit eerste klas zakenfamilie, binnen- en buitenlandse ervaring op organisatorisch en commercieel-financieel gebied, administratief onderlegd en moderne talen vlot sprekend, zoekt contact met industriële of handelsonderneming voor plaatsing in leidende functie, Uitstekende referenties. Br. onder D 51 Alg. Adv. Bureau Rouma & Co., Heerengracht 226, A'dam.

Econ. Drs. met veelzijdige ervaring in binnen- en buitenland U.S.A. zoekt

kapitaal- en arbeidsdeelname

in middel-groote of kleinere textiel of plastics onderneming. Uitstekende relaties en referenties. Brieven onder D 52 Alg. Adv. Bureau Rouma & Co., Heerengracht 226, Amsterdam.

Sociaal-econoom

jurist, 38 jaar, georiënteerd op Centraal Sociaal Werkgeversverbond, met 10 jaren praktische ervaring bij werkgevers, werknemers (o.a. Stichting van den Arbeid) en Overheid (o.a. College van Rijksbemiddelaars), met eigen gevestigd bureau in het centrum des lands, ambieert de behartiging van (gecombineerde) werkgeversbelangen, bij voorkeur als secretaris of adviseur. Prima referenties. Brieven gaarne onder no. 667 bureau van dit blad, postbus 42 Schiedam.

Vacatures

Op het bureau eener belangrijke Bedrijfsorganisatie te 's-Gravenhage, is plaats voor een jong

meester in de rechten of economisch doctorandus

als assistent van den Secretaris. Br. onder no. 669 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Bedrijfsorganisatie vraagt voor direct of later ter assistentie van den secretaris

Jong Jurist of Econ. Drs.

Brieven met volledige gegevens onder no. 665 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Bij het Agentschap van de Nederlandsche Bank N.V. te 's-Gravenhage vacceert de betrekking van

hoofdbeampte

in algemeenen dienst. In aanmerking komen meesters in de rechten en doctorandi in de economie in den leeftijd van 30—40 jaar. Vereischt wordt: grondige kennis van het effecten- en bankvak. Brieven onder no. 675 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

DE BANK

VERSTREKT KOSTELOOS FORMULIEREN VOOR BETALINGSOPDRACHTEN

(alle gegevens daarop slechts eenmaal in te vullen)

ROTTERDAMSCHER BANKVEREENIGING
200 VESTIGINGEN IN NEDERLAND

Naaml. Venn.

Hollandsche Belegging- en Beheer-Mij.

Anno 1930
Heerengracht 320 - Amsterdam

Beheer en Adviesgeving voor

PENSIOENFONDSEN,
STICHTINGEN,
ONDERNEMINGEN
EN PARTICULIEREN

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooy;
Drs. J. H. Gispens;
Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;
Dr. F. Ph. Groeneveld;
A. C. Leeuwenburgh.

R. Mees & Zoonen

Anno 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

Rotterdam

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen
Amsterdam (alleen Assurantie)

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

gispens

meubelen en gisolampen
culemborg
amsterdam
rotterdam

NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ N.V.

(DEVIEZENBANK)

Hoofdkantoor: Amsterdam
Kantoren in binnen- en buitenland

ALLE BANK-, EFFECTEN- EN
ASSURANTIEZAKEN

ANNEXATIE.

G. H. L. Zeegers, *Een ernstige beslissing; uitgegeven onder auspiciën van het Nederlandsche Comité voor gebiedsuitbreiding 1945, 150 blz.*

Het vraagstuk der annexatie van Duitsch grondgebied heeft twee zijden, een volks-psychologische en een politiek-economische, of, wil men het anders formuleeren, het probleem der inlijving van Duitsch gebied wordt niet alleen verstandelijk gesteld, maar vloeit tegelijkertijd voort uit de gevoelens jegens een volk, welks schandelijk gedrag gedurende den oorlog zijn weerga niet vindt in de boeken der geschiedenis.

Men dient beide aspecten van het annexatievraagstuk in het oog te vatten bij het afwegen van de argumenten der voor- en tegenstanders. Het is menselijk gesproken zeer verklaarbaar, dat men den vijand, die tot den laatsten dag geen mededoogen kende, met gelijke munt betalen wil; dat bij het bepalen van het toekomstige lot van den verslagen vijand haat- en wraakgevoelens een groote rol spelen.

Het komt mij voor, dat in Nederland het standpunt ten opzichte van de annexatie weinig invloed heeft ondergaan van de zgn. gevoelsargumenten. Men krijgt zelfs den indruk, dat het vraagstuk der annexatie, waaraan door wraakgevoelens zoo gemakkelijk betekenis en gewicht kon worden gegeven, den gemiddelden Nederlander na den oorlog weinig belang inboezemt. Hij heeft een sterk gevoel voor politieke verhoudingen en mogelijkheden en wijst in het algemeen, op grond van zijn beoordeelingen der internationale politieke verhoudingen, van de politieke mogelijkheden en van ethische overwegingen, annexatie van de hand. De arbeidersklasse wil er niets van weten, de kring der intellectuelen, die zich voor het vraagstuk interesseert, is betrekkelijk klein.

Vershillende hunner hebben zich vereenigd in een Nederlandsch Comité voor Gebiedsuitbreiding, dat als eerste publicatie heeft uitgegeven een studie over annexatie, geschreven door den heer G. H. L. Zeegers, onder den titel van „Een ernstige beslissing”.

Het boek behoort tot de goede publicaties over het onderwerp. Dat is zoowel te danken aan de kennis van den schrijver betreffende de verschillende factoren, die voor het vraagstuk beslissend zijn, als aan zijn voornemen, het probleem zonder vooringenomenheid te onderzoeken. Zeegers' boek is geen propagandageschrift, maar een studie in den goeden zin des woords.

Wanneer men deze studie leest, wordt men zich bewust, hoe snel de sociale en politieke geschiedenis van West-Europa verloopt. De schrijver, voorstander van annexatie, heeft zich met grooten ernst verdiept in de vraagstukken, die in deze wijze van schadevergoeding zijn vereenigd, en werd, zoals uit de opdracht blijkt, bij het schrijven van zijn boek gedragen door de hoop op „een waarachtigen vrede”. Nu is het moeilijk in den oorlogstijd zelf de richting te bepalen, waarin deze vrede te vinden is. Krachten, gedurende den oorlog gebundeld, worden daarna ontbonden; tegenstellingen, die in oorlogstijd opgelost schijnen, komen daarna met grooter felheid tot uiting. Vrede stichten tusschen Staten en staatsgrenzen trekken is, anders dan Zeegers schijnt te meenen, een zaak van machtsverhoudingen. En deze zijn juist gedurende den oorlog moeilijk vast te stellen; doordat de oorlog machtsverschuivingen veroorzaakt, die men vooraf hoogstens vermoeden kan. Wie het waagt, zooals Zeegers deed, gedurende den oorlog over den komenden vrede te schrijven, loopt gevaar verouderd te zijn als de tijd eenmaal daar is om vrede te sluiten. Het komt mij voor, dat de auteur aan dit gevaar niet ontkomen is.

Dat blijkt reeds uit de Inleiding. Daar constateert Zeegers, dat de annexatie de gemoederen van het Ne-

derlandsche volk bezighoudt en men zich hier te lande ernstig vertrouwd maakt met de gedachte, dat een deel van Duitschland aan Nederland zou kunnen worden toegevoegd. Dat moge gedurende de bezetting het geval geweest zijn, daarna is de aandacht voor het vraagstuk aanmerkelijk gedaald, zelfs in kringen, waarvan men anders zou mogen verwachten.

De schrijver erkent den machtigen invloed der algemeene politieke verhoudingen, wanneer hij het Nederlandsche standpunt tegenover annexatie nagaat vóór, gedurende en na den oorlog met Duitschland. Inderdaad blijken de meeningen aan sterke wijzigingen onderhevig te zijn, welke bewust of onbewust samenhangen met de veranderde situatie. Maar deze erkenning houdt in, dat juist na den oorlog, wanneer het erop aan komt de machtsverschuivingen te fixeeren, inzichten omtrent annexatie zich kunnen wijzigen.

De schrijver zal hierop antwoorden, dat de doeleinden, waarop zijn wensch naar annexatie steunt, onveranderlijk zijn, omdat ze ontsproten aan de rechten, die Duitschland ons in de hand gaf door zijn overval en zijn wijze van oorlogvoeren en voorts, omdat deze zedelijk gerechtvaardigd zijn.

Als doeleinden noemt hij:

1. vergoeding van geleden schade;
2. verhoogde veiligheid;
3. grootere en meer harmonische materiele bestaansmogelijkheid (voor Nederland);
4. heropvoeding van het Duitsche volk.

De middelen ter bereiking van deze doeleinden moeten, aldus de schrijver, op hun doelmatigheid worden getoetst. „De eisch van *doelmatigheid* is echter ondergeschikt aan dien van de *rechtvaardigheid*”; (blz. 19) het middel moet strooken met den Christelijken zedelee. Gaarne verklaar ik me in beginsel naast den schrijver te plaatsen. Maar dan zijn we verplicht de oogen open te hebben voor het feit, dat doelmatige en rechtvaardige doeleinden, ook al worden ze bepaald op grond van Christelijke overwegingen, van inhoud kunnen wisselen, bijv. naar de maatschappelijke positie van hem, die ze formuleert of tracht te bereiken. Wanneer men de houding van Nederlandsche Christenen ziet tegenover groote sociale vraagstukken als bijv. de doodstraf, het communisme, annexatie, fascisme, Indonesië (en eertijds de slavernij), dan zal men moeten erkennen, dat de aanvaarding van den Christelijken zedelee niet inhoudt een gelijke beoordeeling van wat rechtvaardig is. De schrijver, die aan dit vraagstuk belangwekkende beschouwingen wijdt, meent blijkbaar, dat de moeilijkheden niet zoo groot zijn. Hij verwacht, dat de toepassing van het Christelijk beginsel in de politiek verbijsterend practisch zal zijn. Ik ben op grond van ervaring minder optimistisch gestemd. Om mij tot zijn doeleinden te beperken, kan ik bijv. niet inzien, dat wij, op grond van de oorlogsgebeurtenissen, recht kunnen doen gelden op een grootere en meer harmonische materiele bestaansmogelijkheid; dat wij op annexatie zouden mogen aansturen, zonder de zekerheid te bezitten, dat het Duitsche volk op het overblijvende territorium een redelijk bestaan zou kunnen hebben.

Overeenkomstig den algemeenen opzet van zijn studie bespreekt Zeegers eerst uitvoeriger de doeleinden over de schadevergoeding, de veiligheid, de bestaansmogelijkheden van ons volk en de heropvoeding der Duitschers, in vier hoofdstukken.

De schrijver betoogt, dat alle Staten, die met Duitschland oorlog voerden, schade hebben geleden. Die schade is zoo groot, dat men omtrent de vergoeding, door het verslagen Duitschland te geven, weinig verwachting kan koesteren. Het is daarom onjuist annexatie te eischen op grond van schadevergoeding, want, zoo betoogt de schrijver, de medestrijdenden, die niet aan

Duitschland grenzen, kunnen daarvan niet profiteren. Zij zouden bij annexatie door anderen zelfs in het nadeel komen, wat de vergoeding hunner schade betreft, omdat de productieve kracht van het overblijvende Duitschland zooveel geringer zou zijn. Wanneer Nederland wil aansturen op annexatie, dan geldt — aldus Zeegers — een deugdelijker argument: door de vernietiging van Duitschland is het Nederlandsche achterland vernietigd. Daardoor is onze toekomst, meer dan die der andere Staten, bedreigd en zijn we genoodzaakt maatregelen te nemen voor de ontwikkeling van onzen landbouw en onze industrie „op behoorlijke inheemsche grondstoffenbasis”. Daarom vooral zal Nederland schadevergoeding in grond moeten vragen. Aldus Zeegers.

Ik twijfel evenwel, of dit argument op de bondgenooten den indruk zal maken, dien Zeegers verwacht, omdat de machtigsten in hun eigen politiek belang van plan zijn Duitschland (en Japan) weer zoo spoedig mogelijk op de been te helpen.

De vraag naar de bestaansmogelijkheden van Nederland beantwoordt Zeegers uitvoerig: het hoofdstuk V behoort tot het beste van zijn boek. Hij meent, dat Nederland meer dan andere Staten van de laatste economische crisis heeft geleden tengevolge van zijn nauwe verbondenheid met Duitschland; na den oorlog zal, nu Duitschland geruïneerd is, de werkloosheid permanent zijn. Op grond hiervan is het streven naar autarkie als een verdedigingsmaatregel gewenscht, teneinde ten slotte tot een bevredigend internationaal handelsverkeer te komen. Hiervoor is in de eerste plaats noodig voldoende uitbreiding van den extensieven landbouw; de schrijver denkt aan een gebied met $\pm 1,7$ miljoen ha cultuurgrond. Tevens dient de grondstoffenbasis van Nederland te worden verbreed terwille van een voortgezette industrialisatie. Vooral delfstoffen zijn noodig.

Zeegers schat het aantal personen, waarvoor in de toekomst (tot aan het jaar 2000 ongeveer) een bestaan zal moeten worden gezocht, op ± 4 miljoen personen. Velen hunner kunnen op den nieuw gewonnen bodem in aangrenzend Duitschland worden ondergebracht, nl. 1 miljoen agrariërs (als particuliere boer) en 2 miljoen niet-agrariërs. De Deutsche bevolking zou „voor zoover noodig en mogelijk geoordeeld wordt geleidelijk” kunnen worden overgeplaatst naar andere streken in Duitschland. Schrijver verdiept zich dan in de wijze van evacuatie der Duitschers en de occupatie der ontruimde gebieden, die geleidelijk moeten plaatsvinden. „Kolonisatie volgens deze methode is dus voor het Deutsche volk altijd aanvaardbaar” (blz. 71).

Het boek van Zeegers is op verschillende plaatsen voor bestrijding vatbaar, maar deze twijfel aan de juistheid van het betoog gaat gepaard met de erkenning, dat de schrijver met grooten ernst de problemen heeft onderzocht, die met de annexatie samenhangen, en zich bij het zoeken der oplossingen gesteld heeft op het standpunt van den Nederlander, die de politieke verhoudingen, óók de internationale, door zedelijke normen bepaald wil zien.

Misschien ligt in dezen wensch, die gepaard gaat met het geloof in de mogelijkheid daarvan, juist de zwakheid van het boek. De hoop, dat eens een andere wereld komen zal, ontslaat ons niet van den plicht rekening te houden met de krachten, die tot op dezen dag de wereld regeeren. Met betrekking tot de bewuste annexatie zijn daar o.a. de geest van het Deutsche volk; de houding der geallieerden tegenover het Nederlandsche vraagstuk; de houding der Nederlanders zelf ten opzichte van het annexatievraagstuk. Zeegers schreef nog in den tijd toen men daarover wel vermoedens kon hebben, maar geen zekerheid.

Veiligheid zoekt de schrijver minder in annexatie

dan in de heropvoeding van Duitschland en blokvorming door Nederland, België en een Nederduitsch gebied, waarvan de bevolking tot Westersche democraten is opgevoed.

Wat den geest der Duitschers betreft, heb ik andere verwachtingen dan Zeegers. Hij meent, dat de Duitschers hun geleidelijke verdringing van het Westen uit altijd zullen aanvaarden; ik ben er daarentegen diep van overtuigd, dat geen Duitscher zich zal kunnen neerleggen bij het verlies van een voetbreed gronds, tenzij hij zijn onmacht zou moeten erkennen.

Staatsgrenzen zijn machtsgrenzen; verschuivingen zijn de uitdrukkingen van machtsverschuivingen. Heeft er een machtsverschuiving plaatsgevonden tusschen Nederland en Duitschland? Bij de beantwoording dezer voor het probleem der annexatie fundamenteele vraag mag men Duitschlands kracht en mogelijkheden niet beoordeelen naar de huidige situatie. Het Deutsche volk van misschien 60 miljoen menschen leeft nog en, wat erger is, de Deutsche geest is nog steeds vaardig over hen.

Zal opvoeding kunnen helpen? Zeegers meent, dat dit mogelijk is, al erkent hij, dat het langzaam gaan zal. In den tusschentijd zal volgens hem politieke activiteit in Duitsch-nationalistischen geest onverbiddeijk en met de grootste hardheid de kop moeten worden ingedrukt.

Over deze wenschelijkheid kan men het eens zijn, maar het blijft in de zakelijke en nuchtere politiek toch altijd de vraag wat mogelijk is. Lettende op den aard van ons volk en dien der Duitschers, op de internationale politieke tegenstellingen en op de ervaringen, hier te lande met de zuivering en de bestraffing onzer collaborateurs opgedaan, ben ik er zeker van, dat het verdrijven van ongewenschte Duitschers, zoowel als het desnoods met strenge maatregelen opvoeden van anderen, op een groote mislukking zal uitloopen. „Zoo spoedig mogelijk zullen de Duitschers uit dit gebied moeten worden verwijderd”. In den gedachtengang van den schrijver kan dit wenschelijk zijn, maar de gunstige tijd daarvoor is voorbij. Een beroep op Polen en Tsjecho-Slowakije gaat hier niet op. Daar woonden de Duitschers op het territorium van een niet-Duitschen Staat of op een gebied, daaraan voorloopig toegevoegd. Daar vormden ze, zooals de ervaring sedert 1919 heeft geleerd, een vreemd en gevaarlijk element, waarvan de verwijdering den Europeeschen vrede ten goede zal komen.

Dit alles geldt niet voor de Duitschers in het „Nederlandsche” gebied. Zij weten zich in hun oude rijks-territorium, zullen ons steeds als indringers blijven beschouwen (zelfs Zeegers schrijft van het „wingewest”) en elke verplaatsing van Duitschers als een onrecht gevoelen. Juist de Duitschers, wier staatsgevoel zoo sterk ontwikkeld is. Een nieuwe bron voor haat en oorlogsgevaar zal aldus geschapen worden. Slechts wanneer er een wezenlijke machtsverschuiving te onzen gunste had plaatsgevonden, zou dat gevaar minder dreigend zijn. Zeegers zoekt dit nu te verhelpen door blokvorming en te rekenen op de hulp onzer goede buren. Is zijn vertrouwen op die hulp na de ervaring van slechts één „vredesjaar” nog zoo groot?

En hoe staat het met ons volk? Indien Zeegers' systeem van annexatie zou worden aanvaard, zouden wij gedurende vele jaren tot strijd bereid moeten zijn. Zeegers wil nl. de 1,7 miljoen ha cultuurgrond niet tegelijkertijd doen bezetten; hij wil beginnen met 750.000 ha, gelegen in een gebied van 13.000 km². De grens van dat gebied moet, bijvoorbeeld eens per 10 jaren, Oostwaarts worden verschoven, al naar de bodembehoefte van het Nederlandsche volk toeneemt. Teneinde dat weer mogelijk te maken, wenscht de schrijver aan Nederland een mandaatgebied toegewezen te zien,

waarvan de Oostelijke grens door de Wezer zal worden gevormd. Hij vreest dan geen onrust en verzet meer. Zij, die bezwaren opperen — aldus de schrijver — „zien de grens nog te veel in zijn oude functie van economische en politieke scheiding”.

Ik vrees, dat zijn idealisme en geloof in het goede recht van het geteisterde Nederland hier den schrijver den bodem der harde werkelijkheid heeft doen verlaten. Die indruk wordt bevestigd, wanneer men zijn beschouwingen leest over de heropvoeding van het Duitsche volk. Het gebied tusschen Rijn, Main en Oder, bewoond door ongeveer 40 miljoen Duitschers, is volgens Zeegers nog te „vernederlandischen”, omdat daar Nederduitschers wonen. Die taak acht hij voor ons volk te zwaar, maar we zouden kunnen beginnen met de 4 miljoen uit het ons toe te wijzen mandaatgebied. „Nederland staat op den drempel om van kleine natie tot groote mogendheid te worden... Groote stappen in het leven eischen inzicht, moed en doorzettingsvermogen. Dit onderscheidt de waarlijk grooten van de kleinen. Nederland zal moeten beslissen tot welke categorie het zich gerekend wil zien. Het nageslacht zal beoordelen, of wij de tekenen des tijds hebben verstaan”. Verstaat Zeegers die? Hij meent, dat bij uitvoering van zijn voorstellen de staatsgrenzen andere functies zouden hebben verkregen dan politieke; dat men zonder groote weerstanden op te roepen de Duitschers aan onze oostgrens eens per 10 jaren zou kunnen verschuiven; dat ons volk bereid zou zijn de politieke risico's te aanvaarden, die grensverhuivingen steeds met zich meebrengen; dat ons volk de kracht zou hebben die taak ten uitvoer te brengen. Zijn we waarlijk zoo sterk als de schrijver ons wil doen voorkomen? Staan we inderdaad voor het geboorte-uur van Nederland als groote mogendheid? Afgezien van de vraag, of men zich zou mogen verblijden in den „groei” tot groote mogendheid — het zijn meestal de kleine staten, die zich verdiepen in de ethische en rechtsnormen der politiek — is het moeilijk te zien, in welk opzicht Nederland een groote mogendheid is geworden. Zelfs binnen onze rijksgrenzen moeten we de inmenging van andere mogendheden gedoogen. Ik schrijf dit alles niet in den geest van kleinmoedigheid, die mij even vreemd is als de zucht naar een groot Nederland. De levensvoorwaarden, die ons kleine land zijn inwoners heeft kunnen bieden, en de cultuurwaarden, sedert eeuwen binnen zijn grenzen gevormd of bewaard, hebben in mij de vaste overtuiging gewekt, dat ook een klein land in de dingen, die Zeegers als het hoogste goed der menschheid beschouwt, groot zijn kan. Gaarne erken ik in dezen tijd van toenemenden bevolkingsdruk en algemeene verarming de noodzakelijkheid te overwegen, of annexatie van Duitsch grondgebied geoorloofd, noodig en mogelijk is. Daarom moeten we Zeegers dankbaar zijn voor het werk, door hem verricht. Maar zijn rechtvaardiging van de annexatie lijkt mij niet geheel geslaagd en zijn onderzoek naar de mogelijkheid der grensverplaatsing onvoldoende, doordat hij de behandeling der volkpsychologische en der politieke zijde van het probleem niet voldoende tot haar recht heeft doen komen. Dat is te begrijpen, als men rekening houdt met den tijd, waarin het boek werd geschreven. De ervaringen van het eerste vredesjaar hebben een nieuw licht geworpen op het vraagstuk der annexatie.

In dit licht moge de lezer ook mijn opmerkingen beschouwen.

Prof. Dr. H. N. TER VEEN.

RENTE EN AFLOSSING NATIONALE SCHULD TEGENOVER DE OVERIGE STAATSUITGAVEN.

De „schrikbarende” overheidsfinanciën trekken opnieuw sterk de aandacht van publiek en parlement. En als een zeer overzichtelijk verschijnsel wordt naar voren gebracht en als bijzonderheid opgemerkt, dat over 1939 de kosten van rente en aflossing op de Nationale Schuld ongeveer 20 pCt. van de totale overheidsuitgaven en van de totale overheidsinkomsten (globaal berekend) over dat jaar bedroegen, terwijl nu over 1946 de verhouding heel wat ongunstiger is geworden, zóó dat over 1946 moet worden berekend, dat ongeveer 30 pCt. van alle overheidsontvangsten moeten worden besteed aan rente en aflossing van de nationale schuld. Deze bedragen over 1946 aan rente f. 500 miljoen en aan aflossing f. 350 miljoen. Er is weinig troost in gelegen, dat het percentage bovengenoemd beneden de 30 daalt, wanneer niet de overheidsontvangsten, maar de overheidsuitgaven in aanmerking worden genomen, want dit is eenvoudig een gevolg van het feit, dat de overheidsuitgaven de ontvangsten verre overtreffen.

Dit is dan het resultaat van de vreeselijkste aller oorlogen. Vorige oorlogen in de periode 1792—1815 en de oorlogen van 1854—1856, 1859, 1870 en zelfs nog 1914—1918 gingen niet met de enorme verwoestingen gepaard, welke wij nu aanschouwen. Napoleon heeft zeker minder geplunderd in Nederland dan Hitler, hoewel hij toch ook wel financiële lasten wist op te leggen. Engeland vooral heeft in de periode van de Napoleontische oorlogen zeer zwaar geofferd. De Engelsche staatsfinanciën waren in 1815 zeer slecht, slechter dan nu.

Nederland kende ook nog de financiële rampen van de periode, waarin wij op voet van economischen oorlog leefden: 1830—1839. Van Hall moest komen met een geldsaneering (herstel van het muntwezen) en met een nadere regeling van de Nationale Schuld. Over de jaren 1840—1844 waren er ook nog voortdurend tekorten geconstateerd op de gewone staatsbegroting. Die tekorten moesten worden gefinancierd; het herstel van het muntwezen kostte ook veel geld.

Vóór de bekende maatregelen van F. A. van Hall bedroegen de staatsuitgaven een aanmerkelijk bedrag, per dienstjaar, *boven* de f. 70 miljoen; de staatsontvangsten echter een aanmerkelijk hooger bedrag *beneden* die f. 70 miljoen. Er waren dus jaarlijksche tekorten en toch eischten rente en aflossing van de nationale schuld bijna 50 pCt. van alle staatsuitgaven.

Van Hall bracht hierin verbetering. In hoeverre? Daarover straks.

* *

De geldsaneering van Floris Adriaan was een dure onderneming. Maar bezuinigd moest er worden, het koste wat het kost. Daartoe strekte ook de geldsaneering. Er moesten kosten worden gemaakt „voor de uitgaven tot herstel van het Nederlandsche Muntwezen”. In de gemotiveerde Koninklijke Boodschap van 20 Maart 1847 tot geleide van een wetsontwerp tot het nader financieren dezer kosten op de staatsbegroting heet het, dat het ging om: „het zoo lang verbeide herstel van den Nederlandschen geldsomloop”. Het hermuntingswerk en de muntbiljettenproductie waren niet eenvoudig noch goedkoop. Maar geen nood! In de officiële stukken staat ten minste: „De Regering (oude spelling 1846) heeft omtrent alles veel medewerking ondervonden van de autoriteiten en instellingen, daarin betrokken.” Juist zoo staat het met andere woorden in het witboek-geldsaneering nu. En verder „Het collegie van Raden en Generaalmeesteren der Munt en de directie der Nederlandsche Bank hebben op een

zeer nuttige en werkzame wijze de pogingen der Regering ondersteund, en over het algemeen heeft de overtuiging, die bij de ingezetenen bestond van het volstrekt noodzakelijke der ondernomene verbetering, eenen zeer gunstigen invloed uitgeoefend bij de inwielingen en bij het in omloop brengen van het muntpapier, zoodat alles tot hiertoe regelmatig is uitgevoerd". Net als nu, ook in de officieele stukken.

Wij zijn met de jaren rond 1850 nu tevens in de periode van de ontwikkeling van het spaarwezen en het voorschotwezen. Wij kennen uit deze periode wetsontwerpen op de Banken van Leening ter verstreking van een consumentencrediet op het onderpand van goederen; wij kennen de literatuur rondom de Armenwet 1854, welke vol is van de ontwikkeling van de spaarzaamheid. Wij krijgen nu een officieele spaar-campagne ten behoeve van het vlot opnemen van spaarbrieven, met op den duur gunstige rentebepalingen, wanneer men de spaarbrieven maar goed vast houdt.

En dit alles zal den stand der staatsfinanciën weer verbeteren. Zoodat ook na de periode van 1844—1847 is geschied. Van Hall's maatregelen werkten gunstig.

* *

Nemen wij, na de grondwetsherziening, de begrotingen van Van Bosse¹⁾ voor het dienstjaar 1850, waarmede de periode der ongeveer sluitende begrotingen begint en waarbij de jaarlijksche rijksontvangsten en rijksinkomsten elkaar ongeveer dekten. Dit werd voor de provinciale en gemeentelijke financiën beslist geëischt. Inkomsten en uitgaven moesten elkaar dekken. Anders werd een goedkeuring op de begroting niet verkregen. Het Rijk was iets vrijer. Het beginsel was hetzelfde.

De begrooting-van Bosse (die geen speciale verdeling kende over gewone uitgaven, buitengewone uitgaven en kapitaalsuitgaven en dito inkomsten) bedroeg over 1850 totaal:

Begrooting van Staatsuitgaven:

Geraamd beloop voor 1850: rond f. 69.996.411
Toegestaan voor 1849: rond f. 71.825.000
Bezuiniging vergeleken met 1849: f. 1.829.277,39 $\frac{1}{2}$.

Middelen:

Geraamde inkomsten over 1850: f. 71.194.969 (hier was een bedrag van f. 4.650.000 onder als „voorloopig beschikbaar op het vermoedelijk batig slot der koloniale administratie hier te lande" ¹⁾).

De kosten voor rente en aflossing bedroegen f. 36.514.608, dus nog altijd 50 pCt. der staatsuitgaven, met dit verschil op de jaren vóór 1844/1845, tot de begrotingen geen tekorten meer opleverden, terwijl er méér aflossing was en minder rente werd betaald.

Ter vergelijking diene nog: uitgaven voor Justitie f. 2,3 miljoen; Binnenlandsche Zaken f. 4,7 miljoen; Marine f. 5,3 miljoen; Oorlog f. 10,5 miljoen.

* *

Na 1850 wordt de verhouding van den last van rente en aflossing tot de totale uitgaven van den Staat in de negentiende eeuw voorloopig steeds gunstiger, doordat a. voorshands geen nieuwe leeningen worden gesloten; b. de aflossingen echter regelmatig voortgaan; c. buitengewone baten worden getrokken uit Nederlandsch-Indië; d. de belastingopbrengst zonder principieele wijzigingen in het belastingstelsel sterk stijgt, sterker dan de uitgaven stijgen;

¹⁾ Ingediend September 1849 onder verantwoordelijkheid van het Ministerie de Kempnaer-van Bosse, uitgevoerd met bezuinigingen onder Thorbecke-van Bosse in het jaar 1850.

e. het natuurlijk accres der inkomsten niet wordt gewerkt door belastingverlaging nu dit mogelijk is, maar tot extra-amortisatie op de nationale schuld. Een enkele keer werd er op de belastingen bezuinigd, maar de minister van Doorn trad in 1853 af, omdat hij met de bezuiniging op de belastingen niet zoover wilde gaan als de ministerraad meende te kunnen gaan. Van Doorn kreeg echter op den duur gelijk. De Krim-oorlog gaf geen aanleiding tot extrabelastingheffing noch tot geldleening, maar er was dan ook minder bezuinigd na het aftreden van Van Doorn dan Van Hall, die tijdelijk als zijn plaatsvervanger optrad, zelf had willen bereiken;

f. de spaarzin toeneemt; spaarbanken en hulpbanken breiden zich uit.

Wij zijn nog niet zoover als na 1850. Maar de 50 pCt. van 1850 is ook pas de 30 pCt. van 1946. Wij hebben ook geen Indische baten; maar wij hebben de ontwikkelingskansen van de moderne industrie. En na 1850 is Nederland er toch ook bovenop gekomen.

C. W. DE VRIES.

VOORBEREIDENDE MAATREGELEN VOOR DE REHABILITATIE DER NEDERLANDSCH-INDISCHE TEXTIELINDUSTRIE.

Dr. W. T. Kroese schrijft ons:

Wie in ons land op het oogblik iets over Nederlandsch-Indië leest of hoort, raakt daarbij direct in de politiek verstrikt. Het is alles Batavia, Malino of Djakarta, wat de klok slaat.

Nu neemt de politieke situatie ongetwijfeld een zeer belangrijke plaats in; door hier echter zóó sterk den nadruk op te leggen, loopt men het risico, dat de voor deze kolommen in aanmerking komende, louter zakelijke berichtgeving totaal wordt verdrongen. Bovendien vestigt het bij menigen outsider den indruk, alsof er in het Indië van heden op economisch gebied bitter weinig positiefs tot stand gebracht kan worden. Alles wacht immers op den afloop der onderhandelingen, zoo oordeelt men oppervlakkig.

Niets is minder waar. Reeds maanden geleden werden, ook voor Java, de eerste voorbereidende maatregelen ten behoeve van de rehabilitatie van het bedrijfsleven getroffen en het volume der werkzaamheden nam sedertdien gestadig toe. Zoo ook voor de activeering van de Nederlandsch-Indische textielindustrie, waarover wij hieronder enkele aantekeningen zullen laten volgen.

De moeilijkheden, verbonden aan een rehabilitatie van een industrie in een door het oorlogsgebeuren getroffen streek, zijn vele. De talloze problemen, die zich op dit gebied in een reeds meer dan een jaar bevrijd Nederland voordoen, geven reeds een beeld van de puzzles, die in het Batavia van 1945/46 om oplossing vroegen. Onnoodig te zeggen, dat deze problemen er door de onzekere toestanden en door het gesloten blijven van het binnenland niet eenvoudiger op werden.

Allereerst kostte het hoofdbreken een eenvoudige vooroorlogsche capaciteitsbasis als punt van uitgang voor de rehabilitatieplanning te verkrijgen. Wij schreven hierover reeds in een vorig nummer¹⁾. Daarna moest worden getracht de ramingen van de aantallen spinnillen en weefgetouwen te corrigeeren, opdat de situatie medio 1945 eenigszins benaderd zou kunnen worden. Dit geschiedde door een geschatte verhooging van het geïnstalleerde spinvermogen van 15.000 tot 54.000 spindels en door een begroote vermindering van

¹⁾ Zie ook: „Statistische gegevens als basis voor de rehabilitatieplannen der Nederlandsch-Indische textielindustrie" door Dr. W. T. Kroese in „E.-S.B." van 18 September 1946.

de mechanische en handweefgetouwen van resp. 8.000 en 45.000 looms tot 6.000 en 20.000 looms. Straks, in 1946 of 1947, zal de nauwkeurige inventarisatie der bedrijven moeten aantoonen, in hoeverre hierbij nog te optimistisch te werk werd gegaan.

Houdt men echter in principe deze capaciteit als punt van uitgang vast, dan dient dadelijk overwogen te worden, op welke wijze de verschillende ondernemingen na de wederinbedrijfstelling ingeschakeld kunnen worden bij de pogingen den schrijnenden textielnood te lenigen. De jaarlijksche behoefte aan textiel kan voor Nederlandsch-Indië op rond 800 miljoen yards geschat worden en het ziet er voorloopig niet naar uit, dat de aanvoeren een dergelijk cijfer zullen benaderen. De inkoop in 1945 en 1946 wijzen dat uit. Laat men de dubieuze posten, zooals de mogelijke importen uit Britsch-Indië (600.000 yards), Japan (60 miljoen yards) en Australië (18 miljoen yards „bevroren” distress cargo) buiten beschouwing, dan kunnen de grootste optimisten met een quantum in 1945/46 geplaatste orders van 190 miljoen yards rekenen, waarvan medio 1946 echter nog slechts 30 miljoen yards was aangevoerd. In het jaar na de capitulatie van Japan werd dus nauwelijks 10 pCt. van de door de geallieerden toegestane allocaties voor Nederlandsch-Indië — in totaal 342 miljoen yards — ontvangen.

Het behoeft geen betoog, dat onder dergelijke omstandigheden elke aanvulling uit het inheemsche productie-apparaat uiterst welkom is. De vooroorlogse capaciteit van de textielindustrie in Indië kon maximaal op een jaarproductie van 140 miljoen yards geschat worden. Voorloopig zal men het echter op zijn allernutstigst niet verder dan tot de helft van deze hoeveelheid kunnen brengen en dat alleen nog, als alle bedrijven weer kunnen worden ingeschakeld.

De voornaamste productiecentra in West- (Preanger-Cheribon), Midden- (Pekalongan-Vorstenlanden) en Oost-Java (Soerabaiasche vlakten) zijn echter nog niet bereikbaar. En al komt hier en daar aan de periferie van de vier Nederlandsche enclaves een bedrijf vrij, dan nog zijn de verhoudingen er te labiel om direct met het produceeren te beginnen.

Toch mag dit alles geen argument zijn om werkeloos toe te zien en de beëindiging van het politieke conflict af te wachten. De levertijden van grondstoffen en hulpmaterialen zijn immers in vele gevallen zoo lang, dat niets onbeproefd gelaten mag worden deze nu reeds op de internationale markten te reserveeren.

De problemen, die zich daarbij voordoen, zijn van tweeërlei aard. Allereerst moet worden vastgesteld, wát er noodig is. Daarna volgt het onderzoek naar de aanschaffingsmogelijkheden, waarbij naast de quantiteit en qualiteit der grondstoffen ook de deviezenpositie een duchtig woord meespreekt.

Vraagt men zich nu af, welke katoensoorten en garennummers, welke verfstoffen en weverijbenodigdheden moeten worden aangeschaft, dan struikelt men direct over de moeilijkheden, dat ruggespraak met fabrikanten en bedrijfsleiders practisch niet mogelijk is. Zoo af en toe wordt een verloren gegaan contact met een Europeeschen, Chineeschen of Arabischen insider hersteld — besprekingen, waaruit steeds belangrijke gegevens worden verkregen —, doch een ronde-tafel conferentie met de industrie behoort vooralsnog tot de vrome wenschen.

Het afgaan op de vroegere importen geeft evenmin een aanvaardbare oplossing, daar zoodoende ook alle irrationaliteiten uit het verleden automatisch zouden worden overgenomen. Vroeger mogen dan kostbare, veredelde garens (64/2 bleached, mercerized) en dure, helaas dikwijls onechte (basische), kleurstoffen den „boom” gepasseerd zijn, dit is nog geen reden deze

invoeren als norm voor de toekomst te aanvaarden.

De schaarschte-economie, waarin wij leven, stelt geheel andere eischen; uit de aanwezige kilo's katoen het maximum aantal goedkope weefsels te verkrijgen is nu de leus. In zekeren zin: gelukkig. De „rehabilitator” van een tak van industrie kan daaruit nl. de argumenten putten, die hem de invoering van een standaardiseeringsprogramma mogelijk moeten maken. Om grondstoffen in behoorlijke hoeveelheden tegen eenigszins redelijke prijzen op de wereldmarkt te kunnen koopen moet men geen extravagante eischen stellen. Verder zal de rationeele aanwending van de katoenen garenvoorraden in Indië een contróle vereischen, die alleen bij een zeer simpelen opzet mogelijk is. Tenslotte is te verwachten, dat de distributie van manufacturen slechts gebaat kan zijn met een vermijden van elke onnoodige versnippering in weefselcomposities.

Het standaard-productieprogramma, dat uit deze overwegingen voor de eerste periode van noodvoorziening geboren werd; voorziet in een kleine sorteering van historische artikelen (sarongs, loeriks, poplins, pakeanstof), waarin slechts een viertal garennummers (20/1, 30/1, 40/1, 40/2) en bovendien een zeer beperkte range weefrietten geprojecteerd werd. Een overeenkomstige standaardiseering ontstond voor de verfstoffen (hoofdzakelijk directe en zwavel-kleurstoffen, alsmede wat naphtolen en indanthrenen), doch het ingrijpen in deze secundaire grondstof behoefde natuurlijk niet zoo drastisch te zijn.

Met de wetenschap gewapend, wát straks door de industrie gebruikt zal worden, kon men de eerste bestellingen onderbrengen. Bij de katoen deden zich de minste problemen voor. Voor de drie mechanische spinnerijen in Garoet, Tegal en Plered is dan ook reeds een relatief goedkope partij van 3.000 balen uit de U.S.A. in Batavia gearriveerd; een voorraad, voldoende voor een kwartaalproductie op volle capaciteit.

Voor de weefgarens lagen de verhoudingen geheel anders. Niet alleen heerscht er een schreeuwend tekort op de internationale garenmarkt, tot overmaat van ramp is de vooroorlogse leverancier, Japan, die ca. 16.000 ton katoenen, kunstzijden en celvezel weefgaren per jaar aanvoerde, de eerste maanden geheel uitgeschakeld. En wat het zeggen wil, momenteel bij vreemde leveranciers aan te kloppen, zal een ieder duidelijk zijn. Veel verder dan den aankoop van 1.050 ton katoenen garen uit Italië (825 ton) en Amerika (225 ton), aangevuld met 8½ ton kunstzijden garen uit Nederland, is men nog niet gevorderd. De 1.200 ton distress cargo in Australië kunnen wij immers nauwelijks meetellen!

Bij de verfstoffen ontmoeten wij een soortgelijke figuur. Hier is het de groote Duitsche leverancier, de I.G. Farbenindustrie, die op non-actief is gesteld, waardoor de Nederlandsche, Zwitsersche, Engelsche en Amerikaansche kleurstoffabrikanten overstelpt worden met orders. Nu behoeven de aankopen voor de weefindustrie in de beginperiode niet zoo groot te zijn; ernstiger wordt de situatie echter, als men de batiknijverheid eveneens onder het begrip „textiel” brengt.

In normale tijden werd ca. 15 pCt. van den totalen invoer aan textielen of rond 120 miljoen yards op Java bebatikt. De hoeveelheid verfstoffen, was en hars, hiervoor benodigd, zijn alleen per batikdistrict in een vast percentage uit te drukken en deze cijfers loopen nog wel eens uiteen. Voorloopig zou men alleen met het Paal Merah-gebied bij Batavia rekening hebben te houden. Bovendien maakt de doekschaarschte het ons op dit punt gemakkelijk, want op grotere aanvoeren grey's en gebleekt dan 12 miljoen yards (dus 10 pCt. van het normale jaarverbruik) behoeft niet gerekend te worden. Neemt men tenslotte in aanmerking, dat reeds 225 ton aan synthetische verfstoffen in Amerika besteld zijn (ongerekend 50 ton distress cargo in Au-

stralië), dan behoeft de kleurstoffenpositie niet de „bottle neck” te vormen.

Resten de weverijbenoedigheden als rieten en spoelen, pickers en hevels. Zoo mogelijk werkt het wegvallen van den historischen Aziatischen leverancier hier nog storender. Het meerendeel der textielmachines op Java was immers van Japansch fabrikaat. Tracht daarvoor nu eens bestellingen van onderdeelen bij het zwaar bezette Europeesche apparaat te brengen. Vermoedelijk zal hier de handigheid en de vindingrijkheid van de inheemsche textieltechnici uitkomst moeten brengen.

Op het terrein van de efficiency der wederinbedrijfstelling zullen wij met minder hoop een beroep kunnen doen op de insiders in de Indische textielwereld. Allen, die maar eenigszins vertrouwd zijn met de sfeer, waarin de inheemsche productie wordt uitgevoerd, zullen begrijpen, dat men zich geen al te groote illusies moet maken omtrent de hoogte van het nuttig effect, dat met de uitvoering van het standaard-productieprogramma voor weefsels kan worden bereikt. Wijzigingen in den opzet, om een grooter resultaat te bereiken, blijven dus mogelijk.

Bovendien wisselt het beeld, dat Indië biedt, voortdurend. Vandaar, dat één van de eerste eischen, die men aan de uitvoerders van het rehabilitatieprogramma moet stellen, een groote mate van aanpassing en souplesse inhoudt.

Of de schaarschte ons zal noodzaken dit overheidsingrijpen — contre coeur — lang te handhaven, valt moeilijk te voorspellen. Ook de constructie, waartoe men uiteindelijk zal besluiten, is nu nog niet te overzien. Wel kunnen deze ylinea's gecompleteerd worden met een korte beschrijving van de organisatie, die op het oogenblik reeds leiding geeft aan de wederinbedrijfstelling der bereikbare textielbedrijfjes.

Was het niet mogelijk zich bij dezen opzet aan het Nederlandsche voorbeeld der centrale rijksbureaux te spiegelen? Kon de ervaring uit de jaren 1940/45 hierbij geen voordeel bieden? Inderdaad, indien de kaarten binnen het alles beheerschende kader van goederenschaarschte gelijk lagen, zou hier veel voor te zeggen zijn. De verhoudingen in Indië zijn echter geheel verschillend, hetgeen de reeds gepubliceerde cijfers van de nijverheidsstatistiek aantoonen. Verder brengen de omstandigheden de noodzaak tot een vergaande decentralisatie met zich, terwijl het tenslotte niet gewenscht lijkt op den drempel van den overvloed nog eens een groot apparaat van overheidsbemoeding op te bouwen. Wij mogen toch verwachten, dat wij na den oorlog in snel tempo den goeden kant op gaan, zoodat het particuliere bedrijfsleven en niet de Overheid de weinige goede krachten op textielgebied in eerste instantie tot zich kan trekken.

Dit alles in aanmerking nemende, heeft het Departement van Economische Zaken, mede voor andere industrieën dan de textielnijverheid, voorloopig den weg van een splitsing in relatief autonome Bureaux Industriële Herstel gekozen. Zoolang de moeilijkheden in de honderden kilometers van elkaar verwijderde productiecentra nog groot zijn, kan niet verwacht worden, dat alle details vanuit Batavia geregeld worden.

Wat de textielindustrie betreft kunnen wij ons verder bepalen de Java en Zuid-West Celebes. Aan de meeste B.I.H.'s, nl. die te Batavia, Bandoeng, Semarang, Soerabaia en Makassar, zijn textielvakkundigen verbonden, die zich met de textiel-technische kwesties bezig kunnen houden. Op den duur zal deze uit opportunistische overwegingen ingevoerde decentralisatie echter worden aangevuld door een coördinatie, welke via een bij het Departement van Economische Zaken werkzamen ambtenaar voor de textielindustrie ten uitvoer zal worden gebracht.

Op het oogenblik moge men zich in de kleine centra wat kunnen redden met deels nog aanwezige, deels van elders — o.a. uit Sumatra — aangevoerde Japansche garens en verfstoffen, t.z.t. moeten de in Priok verwachte grondstoffen toch pons pons gewijs over het geheele gebied worden verdeeld. Dat daarbij één lijn getrokken moet worden, staat vast. Niets is funester dan het wantrouwen van de industrieelen t.o.v. een rechtvaardige grondstoffenverdeling, om nog niet te spreken van de moeilijkheid een billijke capaciteitsbasis vast te stellen.

In de praktijk plegen recente verbruiksgegevens het meeste hervast voor deze basisvorming te bieden. Nu deze echter ontbreken, zal men zich in Indië tot de licentiecijfers van de „Bedrijfsreglementeringsordonnantie Weverijen 1940” moeten bepalen, waarbij men alle complicaties als eigendomscorrecties en schadeclaims wel op den koop toe moet nemen. De inventarisatie der bedrijven, die als grondslag voor de rehabilitatie noodzakelijk is, stelt deze problemen automatisch aan de orde.

Is eenmaal de capaciteit van een weverij vastgesteld, dan kan hieruit het aandeel in de garendistributie worden berekend. Het proces van grondstoffenaankoop, verwerking en aflevering is verder zeer eenvoudig. De fabrikant dient op grond van zijn op aanwezige garenvoorraden gecorrigeerde weefcapaciteit een aanvraag tot het verkrijgen van een koopvergunning in. Daar een dergelijk verzoek in feite steeds gebaseerd moet zijn op het standaard-productieprogramma, behoeft het verstrekken van deze aankoopvergunningen uit den aard der zaak geen vertraging op te leveren. Vervolgens kunnen de weefgarens uit de districtsgoedangs betrokken worden.

Zoolang de Nigieo dit jaar nog den scepter zwaait, zal deze instantie met de distributie der weefgarens worden belast, terwijl tevens te verwachten is, dat ook de verdeling van de gereed gekomen artikelen via den gecentraliseerden handel zal verlopen. Het is immers haast ondenkbaar, dat de Regeering de met moeite verworven garens ter beschikking stelt om derden van de „catch-as-catch-can”-prijzen op de gorilla- of atoompassars te laten profiteren. Ook na overschakeling op den particulieren handel zal dit argument blijven gelden.

In theorie is dat alles erg simpel; de praktijk zal echter tal van nieuwe problemen opleveren. Allereerst dienen de prijzen, op basis waarvan de industrie feitelijk in loon werkt, naar recht en billijkheid te worden vastgesteld. Vervolgens moet de juridische grondslag gevonden worden, naar aanleiding waarvan de verschillende bedrijven in dit proces worden ingeschakeld. De herleving van de oude bedrijfsreglementering, een feit, dat in het door de Indonesiërs gecontroleerde gebied reeds plaatsvond, kan alleen het tegengaan van nieuwe investeringen bewerkstelligen. Voor de verplichting tot het indienen van aanvragen voor aankoopvergunningen en het terugleveren der eindproducten dient veeleer een beroep te worden gedaan op de „Verordening Medewerking Bedrijven” of op het instituut der zgn. „Korte Industriële Verklaringen”.

Verder is te verwachten, dat ook de aankoop van verfstoffen, chemicaliën en weverijbenoedigheden aan een zekere controle zal moeten worden onderworpen, zij het, dat deze slechts repressief behoeft te zijn. Hoe minder het bedrijfsleven op deze details aan banden gelegd wordt, hoe vlotter de productie zal verlopen.

De tijd, dat men van een vlotte productie kan spreken, is echter nog verre. De spin- en weefcapaciteit, die ons thans in Nederlandsch-Indië ter beschikking staat, blijft vooralsnog zeer gering. Zodoende kon de start kalm zijn, hetgeen bij het huidige gebrek aan grondstoffen een psychologischen meevaller beteekent.

In Zuid-West Celebes zijn de verhoudingen het gun-

stigt. Nog beteekent de productie in de vier onder regeeringstoezicht werkende bedrijven, met rond 4.800 mechanische spindels en 4.000 Garabo-spinkannen, 150 mechanische looms en 100 handgetouwen, weinig, doch de fabriekjes draaien, tenminste, voorzover het arbeidersreservoir en de stroomleveranties dit toelaten.

Op Java, waar de potentieele capaciteit, althans naar Indische begrippen, veel belangrijker is²⁾, behooren de twee draaiende weverijen in Batavia nog tot de uitzonderingen. In Bandoeng (7 fabrieken), Soerabaia (3 fabrieken) en Semarang (1 fabriek) zijn weliswaar enkele eenheden (sommige van 100 tot 150 mechanische getouwen) binnen het bereik gekomen, maar daarmee is hun wederinbedrijfstelling niet zonder meer te ver-

²⁾ 890 mechanische en 185 handgetouwen.

wezenlijken.

Naast het gebrek aan grondstoffen, tekort aan elektrischen stroom en schaarschte aan geschoolde arbeiders, blijft nl. de onveiligheid *het* groote probleem, waarmee alle Bureaux Industrieel Herstel te kampen hebben. Uiteindelijk dus toch weer het politieke vraagstuk, dat dringend om oplossing vraagt. Inderdaad, hetgeen echter niet inhoudt, dat er tot dusverre heelmaal niets gebeuren kon.

Aan voorbereidingen voor de reëhabilitatie heeft het immers niet ontbroken.

Als de politieke verhoudingen binnenkort mochten opklaren, behoeft dan ook niets meer het tempo, waarin deze maatregelen geëffectueerd dienen te worden, af te remmen. Moge het spoedig zoo zijn!

AANTEEKENING.

HET NATIONAAL BUDGET 1947.

Wij publiceren hierbij het Nationaal Budget voor het dienstjaar 1947, dat wij ontleenen aan de nota, betreffende den toestand van 's Rijks financiën, zooals deze werd overgelegd door den minister van Financiën, ter begeleiding van de stukken inzake de ontwerpen van wet tot vaststelling van de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1947¹⁾.

In samenwerking met het Centraal Planbureau i.o. zijn de ramingen van de Rijksbegroting 1947 geplaatst tegen den achtergrond van het Nationaal Budget van de Nederlandsche volkshuishouding voor 1947. Dit budget is eensdeels gebaseerd op een prognose van de waarschijnlijke ontwikkeling van den algemeenen economischen toestand in 1947, terwijl

¹⁾ Voor de Rijksbegroting en het Nationaal Budget voor het dienstjaar 1946 vergelijke men „E.-S.B.” van 24 April 1946. Zie voorts ook „De Rijksbegroting voor 1946” door Dr. D. Simons in „E.-S.B.” van 22 Mei 1946 en het „Nationaal Welvaartsplan 1946”, speciaal nummer van 24 Juli 1946.

anderdeels daarin taken zijn gesteld, welke verwezenlijking voor de toekomst van ons land van essentieel belang wordt geacht.

Het geeft — voorafgegaan door een confrontatie van middelen en behoeften — een overzicht van de geldstroommen, welke zich vermoedelijk zullen bewegen tusschen de volgende groepen van huishoudingen:

1. de gezinshuishoudingen,
2. de collectieve inkomestrekkers,
3. de bedrijfshuishoudingen,
4. de overheidshuishoudingen, en
5. het buitenland.

Buitendien zijn de geldstroommen van en naar de kapitaalmarkt in dit budget opgenomen.

Ten slotte zijn twee tabellen aan het Nationaal Budget toegevoegd, waarin de relatie tusschen de verschillende begrippen van nationaal inkomen is weergegeven.

Tabel 1:

Globaal Plan — Confrontatie van middelen en behoeften (in milliarden guldens)²⁾

Middelen:	Bedrag:	Behoeften:	Bedrag:
1. Nationaal product tegen binnenlandsche productiekosten (prijzen 1947) (90 en 104)....	8,3	5. Consumptie gekocht bij bedrijven (17 en 32) ..	6,1
2. Herstelleveringen en recuperatie (77)	0,1	6. Consumptie in het buitenland (18 en 71) ..	0,1
3. Buitenlandsche credieten en verkoop van buitenlandsch bezit (81 en 76)	1,4	7. Overheid, exclusief overgedragen inkomens (62 plus 66 plus 69)	2,7
		8. Netto-investeeringen van het bedrijfsleven (53b)	1,7
		9. Steun aan het bedrijfsleven (36, 67 en 94) ..	0,3
		10. Minus kostprijsverhoogende belastingen (47, 57 en 93).....	-1,1
4. Totaal beschikbare middelen (11).....	9,8	11. Totale behoeften (4).....	9,8

Tabel 2:

Begroting van de Nederlandsche volkshuishouding (in milliarden guldens)

I. Gezins-houdingen.

Ontvangsten:	Bedrag:	Uitgaven:	Bedrag:
12. Productieve inkomens betaald door de bedrijven (44 en 96)	6,2	17. Consumptie gekocht bij bedrijven (5 en 32) ..	6,1
13. Productieve inkomens betaald door de Overheid (62 en 101).....	1,3	18. Consumptie in het buitenland (6 en 71)....	0,1
14. Overgedragen inkomens (63)	0,8	19. Premiën (24)	0,2
15. Pensioenen (29)	0,3	20. Belastingen (55).....	1,3
		21. Betaling van overheidsdiensten en terugbetaling consumentencrediet (56).....	0,1
		22. Te besparen (79)	0,8
16. Totaal (23 en 86).....	8,6	23. Totaal (16 en 86)	8,6

²⁾ De tusschen haakjes geplaatste getallen verwijzen naar de corresponderende posten in de tabellen 1 tot en met 4.

II. Collectieve inkomestrekkers.

Ontvangsten:	Bedrag:	Uitgaven:	Bedrag:
24. Premiën (19)	0,2	29. Pensioenen (15)	0,3
25. Bijdragen van bedrijven (na aftrek van administratiekosten en winst) (45 en 97).....	0,1	30. Te beleggen saldo (80)	0,3
26. Bijdragen van de Overheid (64).....	0,1		
27. Rente van de Overheid (65).....	0,2		
28. Totaal (31)	0,6	31. Totaal (28)	0,6

III. Bedrijfshuishoudingen (inclusief overheidsbedrijven en wederopbouw).

A. Exploitatierkening.

Ontvangsten:	Bedrag:	Uitgaven:	Bedrag:
32. Leveranties aan gezinnen (5 en 17)	6,1	44. Belooning van productiefactoren (12 en 96)..	6,2
33. Leveranties aan de Overheid (66).....	1,0	45. Pensioensbijdragen (25 en 97)	0,1
34. Leveranties aan het buitenland (uitvoer) (75)	1,4	46. Leveranties van het buitenland (invoer inclusief recuperatie) (72).....	2,4
35. Leveranties aan andere bedrijven (53)	2,7	47. Kostprijsverhogende belastingen (10,57 en 93)	1,1
36. Steun van de Overheid (9, 67 en 94)	0,3	48. Winstbelastingen (58)	0,2
37. Rente van de Overheid (68)	0,1	49. Overige betalingen aan de Overheid (59) ..	0,3
		50. Afschrijvingen (42)	1,0
		51. Reserveeringen (41 en 99 minus 48).....	0,3
38. Totaal (52)	11,6	52. Totaal (38).....	11,6

B. Kapitaalrekening.

Ontvangsten:	Bedrag:	Uitgaven:	Bedrag:
39. Opgenomen „crediet” (83).....	1,3	53. Investeringen (35):	
40. Herstelleveringen en recuperatie (2 en 77)..	0,1	a. Vervangingsinvesteringen (91).....	1,0
41. Reserveeringen (51)	0,3	b. Netto-investeringen (8)	1,7
42. Afschrijvingen (50)	1,0		
43. Totaal (54)	2,7	54. Totaal (43)	2,7

IV. Overheid (exclusief overheidsbedrijven en wederopbouw).

Ontvangsten:	Bedrag:	Uitgaven:	Bedrag:
55. Belastingen van gezinnen (20)	1,3	62. Productieve inkomens (13 en 101)	1,3
56. Betaling van overheidsdiensten en terugbetaling van consumentencrediet (21).....	0,1	63. Overgedragen inkomens (14)	0,8
57. Kostprijsverhogende belastingen (inclusief vereveningsheffing) (10, 47 en 93).....	1,1	64. Pensioensbijdragen (26)	0,1
58. Winstbelastingen (48)	0,2	65. Rente aan collectieve inkomestrekkers (27)..	0,2
59. Overige betalingen van bedrijven (49).....	0,3	66. Leveranties van bedrijven (33).....	1,0
60. Leeningen (84)	1,2	67. Steun aan bedrijven (9, 36 en 94).....	0,3
		68. Rente aan bedrijven (37).....	0,1
		69. Aankopen in het buitenland (73).....	0,4
61. Totaal (70)	4,2	70. Totaal (61)	4,2

V. Buitenland.

Ontvangsten:	Bedrag:	Uitgaven:	Bedrag:
71. Consumptie van gezinnen (6 en 18).....	0,1	75. Uitvoer (in ruimen zin) (34).....	1,4
72. Invoer (inclusief recuperatie) (46).....	2,4	76. Credieten en verkoop van bezit (3 en 81) ..	1,4
73. Leveranties aan de Overheid (69).....	0,4	77. Herstelleveranties en recuperatie (2 en 40)..	0,1
74. Totaal (78)	2,9	78. Totaal (74)	2,9

VI. Kapitaalmarkt.

Ontvangsten:	Bedrag:	Uitgaven:	Bedrag:
79. Te besparen door gezinnen (22).....	0,8	83. Crediet aan bedrijven (39).....	1,3
80. Te beleggen saldi der collectieve inkomestrekkers (30)	0,3	84. Leeningen aan de Overheid (60)	1,2
81. Buitenlandsche credieten en verkoop van buitenlandsch bezit (3 en 76).....	1,4		
82. Totaal (85)	2,5	85. Totaal (82)	2,5

Tabel 3:

Het Nationaal Inkomen volgens de subjectieve methode (in milliarden guldens).

Omschrijving:	Bedrag:
86. Persoonlijk inkomen vóór belasting (16)....	8,6
87. Overige particuliere inkomens vóór belasting (niet-uitgekeerde winsten van N.V.'s) (99)...	0,5
88. Particulier inkomen vóór belasting (86 plus 87)	9,1
89. Pensioensbijdragen (van bedrijven en Overheid als werkgever) plus vereveningsheffing minus overgedragen inkomens (door Overheid en collectieve inkomestrekkingen aan gezinnen uitgekeerd) (97 plus 98 plus 102 minus 14 minus 15)	-0,8
90. Nationaal inkomen of nationaal product tegen binnenlandsche productiekosten (88 plus 89, 1 en 104).....	8,3
91. Afschrijvingen (53a)	1,0
92. Bruto nationaal product tegen binnenlandsche productiekosten (90 plus 91).....	9,3
93. Kostprijsverhoogende belastingen (10, 47 en 57)	1,1
94. Minus steun aan bedrijfsleven (9, 36 en 67)....	-0,3
95. Bruto nationaal product tegen marktprijzen (92 plus 93 plus 94).....	10,1

Tabel 4:

Het Nationaal Inkomen volgens de objectieve methode (in milliarden guldens).

Omschrijving:	Bedrag:
96. Belooning van productiefactoren door de bedrijven (12 en 44)	6,2
97. Pensioensbijdragen van de bedrijven (25 en 45)	0,1
98. Vereveningsheffing	0,2
99. Niet-uitgekeerde winsten van N.V.'s voor belasting (87)	0,5
100. Netto-productie van de bedrijven (96 plus 97 plus 98 plus 99).....	7,0
101. Belooning van productiefactoren door de Overheid (13 en 62)	1,3
102. Pensioensbijdragen van de Overheid als werkgever	0,0
103. Netto-productie van de Overheid (101 plus 102)	1,3
104. Nationaal inkomen of nationaal product tegen binnenlandsche productiekosten (100 plus 103, 1 en 90).....	8,3

INGEZONDEN STUK.

VOORUITZICHTEN DER NEDERLANDSCHE KUNSTZIJDE-INDUSTRIE.

Men schrijft ons van de zijde van het Internationaal Kunstzijde Verkoopkantoor het volgende:

In de „Economisch-Statistische Berichten” van 21 Augustus 1946 verscheen onder bovengenoemden titel een beschouwing over de Nederlandsche rayon-industrie. In dit artikel worden ongetwijfeld verschillende juiste opmerkingen gemaakt. Zoo wijst de schrijver (Dr. Rubinfeld) er bijv. op, dat de vooruitzichten voor de Nederlandsche rayon-industrie, op korten termijn bezien, gunstig moeten worden geacht, en voorts, dat er voor de rayonvezel of celvezel (door schrijver nog

met den ouden naam stapelvezel aangeduid) zeer opmerkelijke perspectieven bestaan. Naast deze juiste opvattingen worden in het artikel echter verschillende feiten en denkbeelden vermeld, die elken insider oogenblikkelijk als onjuist opvallen. Een en ander leidt den schrijver tot conclusies, die niet onweersproken mogen blijven, daar tengevolge daarvan het artikel als geheel een volkomen verkeerden indruk wekt.

Eén der belangrijkste gedachten, welke aan het artikel van Dr. Rubinfeld ten grondslag liggen, is deze, dat de Nederlandsche rayon-industrie in ontwikkeling en wat het technisch kunnen betreft zou zijn achtergebleven bij die in het buitenland. Op dit punt kunnen wij den schrijver echter volkomen geruststellen. Nederland behoorde voor den oorlog tot de wereldpioniers in de rayon-industrie, mede dank zij het feit, dat in Nederland de moedermaatschappij zetelt van een internationaal concern met fabrieken in de Verenigde Staten, Engeland, Italië, Spanje, Duitschland, Tsjecho-Slowakije en Oostenrijk, welke moedermaatschappij bovendien in Nederland haar centraal researchlaboratorium heeft. Niet alleen, dat hierdoor nieuwe verbeteringen en nieuwe vindingen steeds terstond konden en kunnen worden toegepast, maar bovendien heeft de Nederlandsche industrie via de met haar verbonden buitenlandse bedrijven zeer nauw voeling met de rayonindustrie in de belangrijkste andere landen. Reeds kort na de bevrijding van Nederland kon door Nederlandsche technici, die een studiereis maakten naar Amerika, Engeland, Zwitserland en verschillende andere landen, worden geconstateerd, dat de periode, waarin Nederland van het internationale contact was afgesneden, geen achterstand in kennis van de techniek voor de Nederlandsche rayonindustrie heeft veroorzaakt.

Op een enkele uitzondering na zijn, noch in Amerika, noch in bijv. Engeland, in de achter ons liggende vijf, zes jaren belangrijke verbeteringen tot stand gekomen. Wel zijn enkele fabrieken in de gelegenheid geweest hun capaciteit uit te breiden en daardoor ook in dit opzicht in een gunstiger positie dan wij met onze gedeeltelijk verwoeste bedrijven, doch het is te begrijpen, dat de achterstand in dit opzicht snel kan worden ingehaald, hetgeen in de achter ons liggende maanden reeds grotendeels is geschied.

Er is geen reden om aan te nemen, dat de Nederlandsche rayongarens, wat kwaliteit betreft, in de toekomst niet weer in de voorhoede zouden zijn. evenals dit in het verleden het geval was. Zelfs hadden de Nederlandsche garens voor den oorlog een zoo goeden naam, dat er op verschillende exportmarkten een hogere prijs voor werd betaald dan voor de producten van diverse andere exporteerende landen.

„Een betreurenswaardig feit blijft verder”, aldus Dr. Rubinfeld, „de zoo moeilijk in te halen achterstand van onze industrie t.a.v. de productie van stapelvezel, welke buiten onze grenzen veel opgang maakt.... Op de Nederlandsche kunstzijde-industrie daarom ligt de zware taak, om het verzuimde alsnog tijdig in te halen”.

Was het schrijver, toen hij deze regels schreef, echter bekend, dat in Nederland bij Arnhem in de Kleefse Waard een der best geoutilleerde en modernste rayonvezelfabrieken ter wereld staat en *werkt*? Er is in dit opzicht slechts weinig „verzuimd” en in 1947 zal niet alleen de Nederlandsche rayongaren-industrie haar vooraanstaande positie in de wereld weer hebben ingenomen, maar zal ons land bovendien reeds zooveel rayonvezel produceeren, dat het — op grond van overheidsvoorschriften inzake den aanmaak van textielartikelen — voorloopig nog betrekkelijk geringe binnenlandsche verbruik volkomen kan worden gedekt, en bovendien nog verschillende millioenen kilo's voor plaatsing op de, thans om rayongaren en -vezel schreeuwende, wereldmarkt ter beschikking komen. Schrijver

bespreekt voorts onze positie op de wereldmarkt van rayonvezel. Hij wijst op de mogelijkheid van een opvoering der productie bij de asmogendheden en voorts op den fellen, commercieel-technischen wedloop der Amerikaansche industrieelen onderling: „Dit alles kan”, aldus schrijver, „de Nederlandsche kunstzijde-industrie geenszins onverschillig laten, daar zij over enkele jaren absoluut gedwongen zal zijn om afzetmarkten in het buitenland te vinden”.

Het is uitermate merkwaardig, dat Dr. Rubinfeld deze, door hem in zijn artikel gecursiveerde, opmerking maakt juist in verband met de rayonvezel, immers, het heeft steeds in de bedoeling gelegen deze textielgrondstof in de eerste plaats ten behoeve van de binnenlandsche markt te produceeren. De capaciteit der fabriek aan de Kleefsche Waard is zoodanig, dat, als de Nederlandsche textielindustrieelen met hun tijd meegaan en zich in dezelfde mate vertrouwd maken met en toeleggen op de verwerking van rayonvezel als hun collega's in de Angelsaksische landen en dientengevolge het verbruik zich op soortgelijke wijze ontwikkelt, over een aantal jaren de Nederlandsche rayonvezel ook inderdaad vrijwel geheel hier te lande verwerkt zal worden. Zoo bezien, zal er dan ook van „gedwongen” export geen sprake behoeven te zijn. Een andere kwestie is echter, dat onze rayonindustrie altijd een typische exportindustrie is geweest (voor den oorlog werd ± 80 pCt. der binnenlandsche garenproductie uitgevoerd) en het is dan ook inderdaad niet uitgesloten, dat ook de rayonvezel van Nederlandsch fabrikaat zich op de wereldmarkt een zoodanigen naam weet te verwerven, dat dit product evenzeer in meer normale tijden, als de huidige schaarschte weer tot het verleden behoort, in belangrijke hoeveelheden kan worden geexporteerd. Dit dient dan uiteraard gepaard te gaan met een vergroting der productie-capaciteit boven het thans geprojecteerde peil.

Aan deze meer algemeene beschouwingen over het artikel van Dr. Rubinfeld willen wij nog een drietal opmerkingen over de meest in het oog loopende onjuistheden op detailpunten toevoegen. Schrijver meent de tegenwoordige potentiële behoefte aan rayongarens in Nederland wel veilig te mogen aanslaan op ± 20.000 ton per jaar. Door de terzake competente personen en instanties wordt de binnenlandsche verwerkingsmogelijkheid voor garens echter op maximaal 7.000 ton per jaar geschat.

Het zij schrijver vergeven, dat hij spreekt van H.I.K. in plaats van H.K.I. (N.V. Hollandsche Kunstzijde Industrie) en dat hij blijkbaar in de meening verkeert, dat deze H.K.I. een onderneming is, die evenals de NYMA geheel los staat van het A.K.U.-concern en naast een door schrijver in zijn artikel genoemde A.K.U.-fabriek te Breda. Echter: de fabriek te Breda is van de H.K.I. en de H.K.I. is verbonden met het A.K.U.-concern.

Voor outsiders is het voorts misschien minder belangrijk, dat Dr. Rubinfeld spreekt van zeer fijne deniers „voor de autobandenfabricage”, terwijl daarvoor juist zeer grove deniers worden aangewend. Deskundigen op textielgebied zullen zijn bedoeling toch wel begrepen hebben. Bedenklijker is echter, dat schrijver dezelfde garens voor sportkleding, linnengoed, regenjassen, blouses, enz. wil laten toepassen, terwijl deze typen garens hiervoor ten eenen male ongeschikt zijn.

Hiermede zijn de voornaamste bezwaren tegen het artikel van Dr. Rubinfeld besproken, daarnaast bewijzen nog verschillende minder belangrijke uitspraken, dat schrijver zich zeer onvoldoende door deskundigen heeft laten voorlichten, alvorens over te gaan tot het publiceeren van het betreffende artikel, hetgeen o.i. moet worden betreurd.

Naschrift:

Ik heb in het aangehaalde artikel met geen enkel woord gezegd, dat de Nederlandsche rayonindustrie in technisch opzicht is achtergebleven bij het buitenland, doch wel verwezen naar den grooten technischen en kwantitatieven vooruitgang in het buitenland. Met de buitenlandsche fabrieken zijn uiteraard ook de dochterfabrieken van de Nederlandsche kunstzijde-industrie bedoeld geweest. Voor technische discussies is er hier uiteraard geen plaats, doch mijn aanduidingen zijn ontleend aan mededeelingen van deskundige Amerikaansche insiders. Stapelvezel of „staple yarn” wordt nog steeds internationaal als vakterm meer gebruikt dan de Duitsche vertaling van „Zellgarn” (celvezel). De mededeeling van den geachten inzender betreffende de moderne fabriek in de Kleefsche Waard zou m.i. waardevoller zijn geweest, indien daar enkele statistische of anders illustreerende productiecijfers bijgevoegd waren. Zoo echter tast men eenigszins in het duister, wat betreft het nu niet onbelangrijke probleem van de werkelijke Nederlandsche capaciteit voor „celvezel”. Ik schreef uitdrukkelijk over de tegenwoordige potentiële behoefte aan rayongarens in ons land ad plm. 20.000 ton, niet over de veel geringere verwerkingscapaciteit, welke ik eveneens uitdrukkelijk onderstreepte. Inderdaad verneem ik, dat de confectie op het oogenblik over een gebrek aan stoffen veronturst is. Op den duur zal men noch de noodzakelijke vergroting van onze verwerkingscapaciteit voor den uitvoer van weefsels enz., noch een grooteren uitvoer van stapelvezel kunnen vermijden, zoodra de binnenlandsche acute vraag eenigszins verzadigd zal zijn.

Dr. J. RUBINFELD.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Nadat de vorige week vrij veel schatkistpapier van den Agent was afgenomen, schijnt dit in de afgelopen week wegens een zekere verzadiging in mindere mate te hebben plaatsgevonden. Overigens was de handel zeer gering, omdat ruiltransacties niet aantrekkelijk zijn wegens de geringe discontoverschillen voor de diverse termijnen.

In de noteeringen kwam t.o.v. de voorafgaande week vrijwel geen verandering. Driemaandspromessen werden tegen $1\frac{5}{16}$ pCt. verhandeld, negenmaandspromessen tegen $1\frac{5}{8}$ pCt., terwijl jaarpapier zooals bekend tegen $1\frac{3}{4}$ pCt. door den Agent wordt afgegeven. Dit demonstreert tevens voldoende het matige rentever-schil tusschen kort en langer loopend papier. Callgeld was gedurende de geheele week tegen 1 pCt. verkrijgbaar.

Het koersniveau op de Amsterdamsche beurs bewoog zich na eenige schommelingen op een over het algemeen iets hooger niveau dan de voorgaande week, hoewel op den laatsten beursdag van deze verslagperiode een zwakke tendens viel waar te nemen. Aandeelen A.K.U. noteerden op 20 September jl. $123\frac{1}{2}$ pCt. tegen $120\frac{1}{2}$ pCt. per 13 September 1946. Voor aandeelen Unilever waren deze koersen resp. $262\frac{1}{2}$ pCt. en 257 pCt., aandeelen Philips resp. 295 pCt. en $290\frac{1}{2}$ pCt. Ook scheepvaartfondsen vertoonden deze tendens, zoodat bijv. aandeelen H.A.L. op 20 September jl. 140 pCt. noteerden tegen 139 pCt. een week tevoren; aandeelen K.N.S.M. lieten op dezelfde data resp. koersen van 168 pCt. en 162 pCt. zien.

Indische fondsen daarentegen waren iets lager genoteerd dan de voorafgaande week, hetgeen na de zeer krachtige koersstijging van de voorafgaande weken niet te verwonderen valt. Aandeelen H.V.A. noteerden bijv. $284\frac{1}{2}$ pCt. en aandeelen Amsterdam Rubber 178 pCt. aan het einde der verslagperiode.

Aandeelen Koninklijke lieten als internationaal fonds bij uitstek een daling zien van 389 tot 383 pCt. in de betrokken periode.

Het is overigens merkwaardig, dat de Amsterdam-

sche beurs de koersdaling te New York in deze week met een koersstijging beantwoordt. Ten deele zal de binnenlandsche monetaire toestand — geaccentueerd door de deze week gepubliceerde miljoenennota —

STATISTIEKEN.

VERKEER EN VERVOER IN NEDERLAND.

Omschrijving	Eenheid	Maart. 1946	April 1946	Mei 1946	Juni 1946	Juli 1946
<i>Indexcijfer zeevaart (inhoud)</i>	maandgem. 1938 = 100	25	18	20	21	31
Binnengekomen geladen zeeschepen. Totaal	Aantal	394	362	424	455	554
B.R.T. inhoud	1.000	983	729	873	849	1.150
Idem te Rotterdam	Aantal	236	226	244	270	341
B.R.T. inhoud	1.000	627	464	569	610	804
Idem te Amsterdam	Aantal	110	94	69	67	107
B.R.T. inhoud	1.000	237	164	148	94	218
<i>Indexcijfer internationale binnenvaart (laadverm.)</i>	maandgem. 1938 = 100	27	22	31	29	31
Binnengekomen geladen schepen op rivieren en kanalen	Aantal	1.632	1.391	1.533	1.685	1.887
Laadvermogen	1.000 t.	931	777	928	1.064	1.082
Idem, alleen in doorvaart	Aantal	769	693	859	698	660
Laadvermogen	1.000 t.	467	407	560	479	457
<i>Indexcijfer vervoer wilde binnenvaart</i>	maandgem. 1938 = 100	106	107	113	108	148
Vervoer wilde binnenvaart	1.000 t.	972	985	1.032	989	1.355
waarvan uit: Zuid-Limburg	300	345	345	343	343	423
„ „ Rotterdam	202	126	144	175	175	337
„ „ Amsterdam	87	72	57	72	72	118
Wilde binnenvaart, prestatie	1 mill. t./km.	140	142	150	147	192
Eigen vervoer te water	1.000 t.	497	437	494	462	462
waarvan tankvaart	„	197	136	116	111	111
Vervoer door de beurtvaart	„	276	275	259	248	248
Vervoer in vaste relatiefvaart	„	72	107	82	92	92
<i>Indexcijfer goederenvervoer Nederl. Spoorwegen</i>	maandgem. 1938 = 100	86	78	83*	79*	91*
Goederenvervoer Nederl. Spoorwegen, totaal	1.000 t.	1.043	942	1.004*	958*	1.095*
waarvan grensoverschrijdend	207	144	177*	167*	167*	189*
Reizigerskilometers Nederl. Spoorwegen	1 miljoen	389	447	414	477	477
Tramwegen, vervoerde reizigers	1 miljoen	47,0	48,3	49,5	48,9	48,9
Interl. autobusdiensten; afgel. km	1.000	3.894	4.409	4.979	5.180*	5.180*
Idem, vervoerde reizigers	1.000	8.245	8.969	9.404	10.269*	10.269*
<i>Indexcijfer verkeer op de rijkswegen</i>	maandgem. 1938 = 100	106	118	114	121	129
Slachtoffers verkeersongevallen:	Aantal	71	89	84	97	96
Overleden	„	407	503	520	524	567
Ernstig gewond	„	„	„	„	499	579
Licht gewond	„	„	„	„	„	„

* Voorloopig cijfer.

In Juli 1946 kwamen in ons land 636 geladen en ledige zeeschepen binnen met een totalen inhoud van 1.274.284 B.R.T., waarvan 319 (50 pCt.) met 341.522 B.R.T. (27 pCt.) onder Nederlandsche, 58 (9 pCt.) met 420.402 B.R.T. (33 pCt.) onder Amerikaansche en 139 (22 pCt.) met 258.097 B.R.T. (20 pCt.) onder Engelsche vlag. De lijnvaart bedroeg met 184 binnenkomende schepen totaal inhoudende 346.247 B.R.T. naar aantal en inhoud resp. 29 en 27 pCt. van het totaal.

Over rivieren en kanalen met bestemming Nederland kwamen in Juli 1946 1.770 schepen met 917.894 ton laadvermogen ons land binnen, waarbij 498.979 ton goederen werd vervoerd. Hiervan werd 399.052 ton (80 pCt.) vervoerd met Nederlandsche en 93.554 ton (19 pCt.) met Belgische schepen. Het aantal vertrokken schepen bedroeg in dezelfde maand 1.697 met 911.410 ton laadvermogen en 430.074 ton lading, waarvan 296.820 ton (69 pCt.) vervoerd werd onder Nederlandsche en 114.091 ton (26 pCt.) onder Belgische vlag. In doorvaart passeerden ons land in Juli 1946 863 schepen met 613.736 ton laadvermogen en 337.979 ton lading, waarvan 98.863 ton lading (29 pCt.) onder Nederlandsche en 186.010 ton (55 pCt.) onder Belgische vlag.

Het totale goederenvervoer door de wilde binnenvaart bedroeg in Juli 1946 1.355.451 ton; in 1.000 ton maakten hiervan deel uit: brandstoffen 531 (39 pCt.), bouwmaterialen 341 (25 pCt.), levensmiddelen 220 (16 pCt.) en meststoffen 103 (8 pCt.).

Het aantal door de Nederlandsche Spoorwegen afgelegde trein-km bedroeg in Juni 1946 in 1.000-tallen: 2.315, waarvan 732 (32 pCt.) door goederen- en 1.583 (68 pCt.) door reizigerstreinen. De voorloopige cijfers van de opbrengst van het spoorwegvervoer over Juli 1946 in miljoen gulden luiden: 4,2 voor het goederen- en 16,0 voor het reizigersvervoer.

Van de 48,9 miljoen door de tramwegen in Juni 1946 vervoerde passagiers werden er in de steden Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage resp. 12,6, 13,4 en 9,4 miljoen vervoerd.

In totaal hadden in Juli 1946 in ons land 2.335 verkeersongevallen plaats, waarvan 1.433 in de gemeenten met meer dan 100.000 inwoners (in Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage resp. 362, 277 en 487), 464 in de gemeenten met 20.000—100.000 inwoners en 438 in de overige gemeenten.

De zeevaart.

De laatst bekende totaalcijfers over de in Nederland in- en uitgeklaarde zeeschepen zijn die over Juli 1946. Sedert de bevrijding is deze maand de gunstigste geweest voor de Nederlandsche zeehavens. De totale binnengekomen en vertrokken scheepsinhoud bedroeg ruim 30 pCt. van het maandgemiddelde van 1938. Wanneer men sedert Juli 1945 het verloop van de zeevaart telkens om de vier maanden nagaat, dan krijgt men het volgende beeld te zien:

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Binnengekomen en vertrokken zeeschepen.

Maand	Binnengekomen			
	Totaal		Alleen geladen schepen	
	Aantal	Inhoud in 1.000 B.R.T.	Aantal	Inhoud in 1.000 B.R.T.
Juli 1945	135	449	131	433
November 1945	423	722	343	662
Maart 1946	487	1.107	394	983
Juli 1946	636	1.274	554	1.150
Maand	Vertrokken			
	Totaal		Alleen geladen schepen	
	Aantal	Inhoud in 1.000 B.R.T.	Aantal	Inhoud in 1.000 B.R.T.
Juli 1945	119	427	1	2
November 1945	337	646	89	194
Maart 1946	462	1.088	227	745
Juli 1946	662	1.505	344	429

Bij de binnengekomen schepen blijkt zich de tonnage van de geladen schepen regelmatig te bewegen rond de 90 pCt. van het totaal. Ten aanzien van de vertrokken schepen is een sterke toename te constateren van de schepen, die geladen vertrekken. In de in bovenstaanden staat vermelde maanden was resp. 0,5, 30, 41 en 48 pCt. van de uitgaande tonnage geladen. In steeds ruimere mate komt er in de Nederlandsche zeehavens dus teroord lading (hetzij uit- of doorvoer) beschikbaar.

De spreiding van de zeevaart over de diverse vlaggen is aanzienlijk toegenomen. In Juli 1945 namen nog slechts schepen van 6 verschillende nationaliteiten aan de zeevaart op Nederland deel; in Juli 1946 was dit aantal gestegen tot 21.

De lijnvaart neemt weer een belangrijke plaats in het Nederlandsche zeehavenverkeer in. Van de 662 in Juli 1946 uitgeklaarde schepen met 1.504.629 B.R.T. voeren er 213 met 497.646 B.R.T. (33 pCt.) in vaste lijndiensten, waarvan 108 met 292.997 B.R.T. (59 pCt.) onder Nederlandsche vlag. De totale uitgeklaarde lijnvaarttonnage bedroeg te Rotterdam 299.109 B.R.T. en te Amsterdam 137.132 B.R.T. Ook uit de havens Hoek van Holland, Terneuzen en IJmuiden vertrokken lijnschepen resp. inhoudende 57.745, 2.085 en 1.575 B.R.T. Te Amsterdam maakte de lijnvaart zelfs 52 pCt. uit van de totale uitgeklaarde tonnage; voor Rotterdam bedroeg dit percentage ruim 27.

hieraan niet vreemd zijn; inflationistische tendenties worden er stellig door in de hand gewerkt. Een door de Overheid geleide actieve spaarcampagne wordt wel dringend noodzakelijk.

Verder is thans een begin gemaakt met de certificatie van het bezit aan Amerikaansche aandelen, waartegen binnenlandsche certificaten waren uitgegeven, onder voorwaarde van verkoop in Amerika binnen een maand na de certificatie. Hoewel deze regeling door de effectenhandelaren zeer onbevredigend wordt geacht, daar alleen verkoop naar Amerika en geen aankoop door binnenlandsche beleggers mag plaatsvinden, is, in verband met de moeilijke deviezenpositie van ons land, vermoedelijk geen andere regeling mogelijk. Wel legt de eisch van verkoop binnen één maand na verkregen certificatie ernstige bezwaren aan het kiezen van het geschikte tijdstip van verkoop in den weg.

De wensch om spoedig over dollars te beschikken is wellicht de voornaamste reden voor dit voorschrift geweest. Waarschijnlijk zullen velen van deze mogelijkheid tot verkoop van Amerikaansche effecten gebruik maken, waarbij het provenu voor 60 pCt. in vrij geld wordt afgerekend. Dit zal weer beleggingsvraag in het leven roepen en dus een koerssteun voor de Amsterdamsche markt kunnen beteekenen.

Overigens komt de mogelijkheid tot verkoop van Amerikaansche effecten voor Nederland niet op het gunstigste moment. Wallstreet heeft zeer belangrijke koefsdalingen te zien gegeven, en het moet niet uitgesloten worden geacht, dat de Vereenigde Staten voor een conjuncturele inzinking staan, zoodat de koersen wellicht verder zullen dalen. Voor vele goederen schijnt het momenteel of toekomstige aanbod de koopkrachtige vraag te zullen overtreffen, terwijl de herfst, als tijdstip, waarop de oogsten beschikbaar komen, reeds altijd een „gunstig” moment was voor het optreden van een conjuncturele crisis in Amerika. Het is jammer, dat de Nederlandsche Regeering het certificatievraagstuk niet eerder heeft kunnen oplossen.

STATISTIEKEN.

NATIONALE BANK VAN BELGIË. (Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Totaal van den goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandsche deviezen	Papier op Belgijë	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt	Vorderingen op den Staat
12 Sept. 1946	32.212	3.820	2.572	213	962	50.507
5 „ 1946	32.177	3.963	2.952	186	930	50.487
29 Aug. 1946	32.852	3.660	3.025	246	926	49.382
22 „ 1946	33.048	3.707	2.741	216	908	49.042
14 „ 1946	33.048	3.395	3.203	209	891	49.337
8 „ 1946	33.148	3.311	3.349	211	897	49.742
1 „ 1946	33.148	3.235	3.306	182	926	49.542

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi van de Schatkist	van anderen	Besluitwet van 6 Oct. '44 ³⁾
12 Sept. 1946	642	156.261	72.011	6	4.006	727
5 „ 1946	642	156.666	72.254	2	4.167	730
29 Aug. 1946	643	156.052	71.284	4	4.513	736
22 „ 1946	643	155.438	71.245	5	3.929	738
14 „ 1946	643	155.860	71.783	3	3.805	738
8 „ 1946	643	156.435	72.480	2	3.675	740
1 „ 1946	644	156.108	72.381	2	3.440	743

¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen frcs. onbeschikbaar goudsaldo na herwaardeering van den goudvoorraad. (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).

²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen frcs.

³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

DE NEDERLANDSCHE BANK. (Voornaamste posten in duizenden guldens)

Data	Munt, muntmateriaal en deviezen	Wissels, prom. enz., open marktpapier, beleeningen, voorschotten a/h Rijk en diverse rekeningen	Totaal activa	Totaal opeisb. schulden
23 Sept. '46	5.244.806	185.572	5.511.271	4.980.246
16 „ '46	5.251.692	188.547	5.525.955	5.002.357
9 „ '46	5.219.254	200.071	5.505.041	4.982.320
2 „ '46	5.232.544	193.190	5.511.456	4.988.820
26 Aug. '46	5.244.443	197.597	5.514.865	5.004.791
19 „ '46	5.218.274	190.926	5.482.025	4.972.043
12 „ '46	5.217.974	199.036	5.489.835	4.979.858
5 „ '46	5.213.706	188.137	5.474.672	4.957.040
6 Mei '40	1.173.319	248.256	1.424.306	1.424.016

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in R/C	Saldo Rijk R/C (D/C)	Geblokkeerde saldi van banken	Bankassig-natiën en diverse rekeningen
23 Sept. '46	2.755.788 ¹⁾	2.224.288	Cl. 378.114	64.209	197.223
16 „ '46	2.765.997 ²⁾	2.236.330	Cl. 422.543	51.677	189.656
9 „ '46	2.776.246	2.205.929	Cl. 373.895	100.077	188.896
2 „ '46	2.785.876	2.202.936	Cl. 226.400	108.391	188.676
26 Aug. '46	2.740.335	2.264.202	Cl. 433.377	78.115	176.382
19 „ '46	2.722.639	2.249.272	Cl. 462.935	63.414	176.168
12 „ '46	2.725.478	2.254.084	Cl. 483.306	52.418	176.327
5 „ '46	2.740.046	2.216.959	Cl. 457.324	67.437	183.718
6 Mei '40	1.158.613	255.174	22.962		10.230

¹⁾ waarvan nieuwe uitgifte f 2.493.357.

²⁾ „ „ „ f 2.494.567.

MAANDCIJFERS.

GECOMBINEERDE MAANDSTAAT VAN DE VIER NEDERLANDSCHE GROOTE BANKEN EN VAN HET NEDERLANDSCHE BEDRIJF VAN DE NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ.

(In miljoenen guldens)	Nederl. Banken		Nederl. Banken en Ned. Handel-Mij.	
	31 Juli 1946	31 Aug. 1946	31 Juli 1946	31 Aug. 1946
Activa:				
Kas kassiers en daggeldleeningen	56	107	76	124
Ned. schatkistpapier	2035	2049	2419	2446
	2091	2156	2495	2570
Ander overheidspapier	16	16	23	24
Wissels	4	3	5	5
Bankiers in binnen- en buitenland	116	110	169	165
Prolong. en voorsch. tegen effecten	48	47	62	62
	184	176	259	256
Debiteuren	285	301	358	374
Effecten en syndicaten	11	11	17	21
Deelnemingen (incl. voorschotten)	30	30	44	44
	325	342	419	439
Gebouwen	13	13	16	16
Diverse rekeningen	—	—	—	—
Belegde bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2614	2688	3190	3282
Passiva:				
Crediteuren	2178	2249	2646	2735
Wissels	1	1	1	1
Deposito's op termijn	112	113	149	150
Kassiers en genom. daggeldleen.	6	6	6	6
Diverse rekeningen	69	77	88	96
Bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2367	2441	2891	2983
Aandeelenkapitaal	170	170	210	210
Reserve	77	77	89	89
	2614	2688	3190	3282

Zoojuist verschenen:

Wiskunde en Economie

Een helder betoeg van Prof. Dr. J. B. D. Derksen over de vraag naar de betekenis van de wiskunde voor de economie. Verkrijgbaar bij den boekhandel à f 1.25. Desgewenscht tocending franco per post na ontvangst van postwissel ad f 1,35 (incl. ver.k.) door den

UITGEVER H. A. M. ROELANTS, SCHIEDAM.